

Rurban
Planning
Talks

2017

Rurban Planning Talks
Magasinsgatan 4
542 21 Mariestad
info@dacapomariestad.se
www.dacapomariestad.se/rurbanplanningtalks

Redaktör: Nils Björling
Grafisk form: Anna O Söderström, www.anna.o.se
Foto: Sid 3, 39, 42 Nathalie Werjefelt, sid 13 Magnus
Björkman, sid 17 Pernilla Hagbert, sid 21, 31 Nils Björling,
sid 25 Catharina Dyrssen, sid 29 Anna O Söderström
Tryck: Billes, Göteborg, 2017
© Rurban Planning Talks 2017

SAMVERKANDE PARTER:

Chalmers
Dacapo Mariestad
Stads och kommunhistoriska institutet
Mariestads kommun

FINANSIÄRER:

Skaraborgs kommunalförbund
Grevillis Fond
Sparbanksstiftelsen Alfa

Genom Rurban Planning Talks har en dialog inletts mellan akademi och planeringspraktik, för att klargöra de problem som pågående urbana och regionala omvandlingar medför. Vi vill utveckla och diskutera de samhällsutmaningar, konflikter och möjligheter som uppstår i skärningspunkten mellan landsbygd och stad. Fokus ligger på kommuner som kännetecknas av en dubbelhet av landsbygd och stad, och att stärka arbetet för hållbar utveckling bortom ett ensidigt urbant fokus.

VARFÖR RURBAN PLANNING TALKS?

I stort sett alla svenska kommuner och regioner har centralort(er), mindre tätorter och landsbygder samlade inom en och samma administration. Den kommunala och regionala utvecklingen fokuserar dock ofta på staden och dess koncentration av människor, tjänsteföretag och konsumtion. Många landsbygder har svårt att utvecklas i samspel med städerna, inom ramen för samma kommun och region, eftersom stad och land historiskt har haft olika utgångspunkter för sin organisation. Även inbördes kännetecknas kommuner och regioner därför av en ojämn fördelning av resurser och uppmärksamhet. Samtidigt krävs ett utvecklat kretslopp mellan stad och land och mellan olika näringar för att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling.

De senaste åren har konflikterna mellan stad och land alltmer diskuterats i termer av urbana normer och urban dominans i samhällsutvecklingen. Det finns en växande kritik av centraliseringen och av urbaniseringens fokus på ett fåtal storstäder som utgångspunkt för regionala och nationella utvecklingsstrategier. Även studier kring hållbar utveckling fokuserar regelbundet på storstadsregionerna. När investeringar prioriteras till ett fåtal platser och större städer kan det få negativa konsekvenser för mindre orter och landsbygden. Många kommuners förmåga att forma sin framtid har kraftigt försvagats, inte minst då lokala resurser som är svåra att överföra till ekonomiska värden inte finns med i planeringen.

Samtidigt saknar vi tydliga begrepp för att formulera själva problemen. Det är oklart vad som egentligen definierar landsbygd och stad, liksom hur små och mellanstora städer samt landsbygder formas utifrån föreställningar om en allt mer likriktad urban kultur och dess rumsliga resultat. De mindre orterna får därför otydliga roller i en polariserad diskussion om stad och land. Det saknas dessutom kunskapsunderlag och ett gemensamt språk för att analysera samspelet mellan landsbygd och stad – det *rurbana*. Vi behöver peka ut trovärdiga riktningar framåt, vidga spektrumet av förändringsalternativ och stärka förmågan till en långsiktigt hållbar utveckling.

Det rurbanda perspektivet som ett prisma

INTRODUKTION TILL RURBAN PLANNING TALKS,
NILS BJÖRLING

I inbjudan till Rurban Planning talks skrev vi i arbetsgruppen att ambitionen med konventet var att skapa dialog mellan akademi och planeringspraktik. Vi ser behov av att klargöra de problem som pågående urbana och regionala omvandlingar medför, och utveckla och diskutera hur samspelet mellan stad och land kan stärkas. Vi vill i den diskussionen utgå från kommuner som kännetecknas av en dubbelhet av landsbygd och centralort (stad) och deras gemensamma arbete för hållbar utveckling. Avsikten med konventet har varit att tillsammans med alla deltagare synliggöra konflikter och möjligheter i det rurbanda perspektivet, där stad och land kombineras och där urbana och rurala hybrider kan synliggöras. Vi tror att det här finns öppningar som kan ta oss förbi dagens polarisering mellan stad och land som centrum respektive periferi, och i ett längre perspektiv faktiskt överbygga modernismens uppdelning mellan stad och land och mellan samhälle och natur.

Vår ambition är att synliggöra ett nytt perspektiv, som vi har gett arbetsnamnet *det rurbanda perspektivet*. Trots att många av konventets talare har ett kritiskt förhållningssätt är inte målet att upprätta ett motsatsläge till dagens urbana norm, utan att bredda spektrumet av synsätt på samhällets utveckling.

En liknelse kan vara att vi därmed vill forma ett *prisma* som bryter deltagarnas frågeställningar till fler frågor. Samtidigt har ambitionen redan från början varit att starta ett långsiktigt arbete kring hur konflikterna och alla de nya frågorna kan tas

omhand. Det finns ofta en risk att nya frågor besvaras med gamla svar. Här behövs ny kunskap som ger förutsättningar till nya svar på hur vi konkret kan planera och bygga samhället vidare.

Det är osäkert om vi i det förberedande arbetet inför dessa dagar fick någon ledning av höstens omfattande debatter och eftervalsanalyser om en växande polarisering mellan stad och land. Det var dock intressant att följa hur många av de frågor och konflikter som vi ville belysa fick draghjälp av mer och mer medieutrymme. Po Tidholm kom under hösten lägligt med sin programserie *Resten av Sverige*. Vid årsskiftet presenterades också Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande för en ny, sammanhållen landsbygdsolitik – ett på flera punkter berömvärt arbete eftersom det tar ett helhetsgrepp, exempelvis genom att belysa landsbygden som olika sorters landsbygder och på så sätt differentiera landsbygden och de mindre kommunernas utmaningar.

Däremot saknar slutbetänkandet en mer grundläggande analys av de strukturella orsaker som i många fall ligger bakom utmaningar som ojämna levnadsvillkor och tillgänglighet till infrastruktur, offentlig service och kultur. Det Rurban Planning Talks vill belysa är hur uppdelningen av stad och land går långt tillbaka i den svenska planeringshistorien och stegvis har formats av politiska beslut. Trots en sammanhållen landsbygdsolitik finns fortfarande en tydlig uppdelning mellan olika praktik- och politikområden för stads- och landsbygdsutveckling. Kommunernas planeringsfokus utgår i mycket stor utsträckning från det urbana perspektivet, där det gäller att planera för ny bebyggelse, infrastruktur och kommunal service samt stärka den kommunala konkurrensen. Samtidigt är kunskapen kring landsbygdens förutsättningar ofta begränsade och kommunerna har små möjligheter att påverka hur jordbrukspolitiken formar den rumsliga gestaltningen. Uppdelningen mellan stad och land, och i ett vidare perspektiv mellan samhälle och natur, har i stor utsträckning varit väldigt framgångsrik när det gäller att skapa ett av jordens rikaste länder och mest välfungerande välfärdssystem. Den svenska planeringens övergripande målbild om balans mellan att skapa konkurrenskraft i ett glest befolkat land och att säkerställa en långsiktig kontroll och hållbar utveckling av landets naturresurser, har under industrialiseringen och framväxten av den moderna välfärdsstaten visat sig vara ganska smart.

Men när modellen där samhället förädlar naturens resurser och naturen tar hand om avfallet börjar nå gränsen för vad planeten klarar av, då öppnar sig också ett antal glipor i denna strategi. Nu behöver vi istället överbygga uppdelningen mellan

samhälle och natur, för att på så sätt utveckla ett cirkulärt tänkande kring resursflöden. Vi behöver helt enkelt påminna oss om att vi, trots den urbana normen, fortfarande är biologiska varelser som behöver syre, vatten och mat för att överleva. Under lång tid har vi på sätt och vis kunnat ta dessa basala behov för givna eftersom naturen har svält och dolt samhällets restprodukter. Samtidigt har det inom stadsplaneringen ofta varit enklare att ta ny naturmark i anspråk än att förändra markanvändningen inom befintlig bebyggelse – träd och ängsmark överklagar ju sällan en detaljplan.

En annan glipa ses mot bakgrund av att balansgången mellan konkurrenskraft och långsiktig hållbar utveckling tenderar att kantra när globaliseringen tilltar, men också när offentlig sektor allt mer avregleras och bolagiseras. Därmed träder de svenska kommunerna och regionerna in på en mycket större marknad där det råder konkurrens om investeringar, företagsetableringar, arbetstillfällen, forskning och utbildning. Samtidigt minskar det politiska handlingsutrymmet för att genomföra planering och lokalisering av verksamheter och service. Dessa förändringar ger fördelar för vissa kommuner och utmaningar för andra, eftersom de konkurrerar på en spelplan som i själva verket är ojämn. Samhällsutvecklingen tenderar därmed att domineras av ekonomisk tillväxt som övergripande mål för samhällsplaneringen.

Vad som ingår i det rurbana perspektivet skiftar beroende på kontext. I ett nationellt perspektiv är det viktigast att synliggöra och förstå de geografiska konflikterna mellan olika regioner och kommuner. I ett lokalt perspektiv, däremot, hamnar fokus snarare på att synliggöra och förstå konflikterna mellan stadsutveckling och landsbygdsutveckling, exempelvis när det gäller markanvändning och infrastrukturinvesteringar. Men i grunden handlar det rurbana perspektivet om att försöka utöka spektrumet av synsätt, för att på så sätt inkludera fler tolkningsföreträden, fler geografiska platser och fler resurser och potentialer än de som lyser starkast mot bakgrund av ett urbant tolkningsföreträde kring samhällets utmaningar och möjligheter.

Utmaningarna kring de här frågorna har bland annat studerats av sociologen Jennifer Robinson. I artikeln *The Urban Now* skriver hon att det urbana reproduceras tillsammans med det moderna, vilket leder till att båda begreppen blir begränsande. Det tränger i sin tur undan livsmiljöer och exkluderar en mångfald av resurser och potentialer istället för att inkludera fler och fler landskap och perspektiv. Det allvarligaste i detta är att en stor mängd människor som inte ryms inom bilden av

den framgångsrika och hållbara (västerländska) staden därmed också exkluderas. Effekterna av att ett fåtal intressen, geografiska områden och omvandlingsprocesser dominerar är att planeringen likriktas mot färre möjliga tolkningar och lösningar, och att ett fåtal problembeskrivningar åtgärdas. Detta blir i sin tur problematiskt eftersom mångfald är en av de centrala förutsättningarna för att hantera framtida förändringar – framför allt när det gäller förändringar vi ännu inte vet om. Dessutom riskerar lösningsförslag som bottenar i ett alternativt perspektiv att ses som naiva, orealistiska eller direkt felaktiga – vilket återigen begränsar det politiska handlingsutrymmet. Med andra ord befinner vi oss i ett läge där de flesta kommuner och regioner verkar springa i samma, allt snävare, cirkel och jaga samma saker.

Samtidigt växer kritiken av centraliseringen och av urbaniseringens fokus på ett fåtal storstäder som utgångspunkt för regionala och nationella utvecklingsstrategier. Ett fokus som gör att många kommuners förmåga att forma sin framtid har försvagats. Trots lovvärda ambitioner saknas det resurser att genomföra planeringen, vilket låser in kommunerna/regionerna i nuvarande samhällsstrukturer. Människors och samhällets möjligheter att forma sin framtid påverkas av hur vi formar den fysiska miljön. Det påverkar hur vi kan röra oss, vilka vi möter och därmed också vilka resurser vi kan kombinera. Om det är svårt att göra rumsliga förändringar begränsas alltså även möjligheterna att stegvis förändra samhället. För att utöka handlingsutrymmet behöver vi därför nya perspektiv som uppmärksammar ett bredare spektrum av resurser och potential, och för att nå dit behöver vi uppmärksamma att det till och med saknas begrepp för att tydligt formulera själva problemen. Det är exempelvis oklart vad som definierar landsbygd och stad, eller på vilka sätt små och mellanstora städer samt landsbygder formas av föreställningar om en allt mer likriktad urban kultur. I en polariserad diskussion om stad och land får landskap som faller utanför stereotyperna därför otydliga roller. Det saknas helt enkelt kunskapsunderlag och ett språk för att analysera konflikter och möjliga samspel mellan landsbygd och stad – det vill säga det rurbana perspektivet. Därför har vi startat arbetet med Rurban Planning Talks; för att från praktik och akademi, med olika perspektiv och kunskaper om dessa frågor, etablera ett prisma som kan bryta gamla perspektiv till flera nya. ●

Nils Björling är arkitekt och doktor i arkitektur vid Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik på Chalmers. Nils är en av initiativtagarna till Rurban Planning Talks. Pågående forskningsprojekt utvecklar teori och metod för att öka samspelet mellan kommunal och regional planering och synliggöra samspel och konflikter mellan stad och land. Målet är att ge stöd till planerings- och stadsbyggnadspraktiken för att hantera socio-ekonomisk polarisering och övergången till en biobaserad cirkulär ekonomi, samt inkludera ett bredare fält av resurser och aktörer i planeringsprocessen.

Talks 1

Upplevelser och konsekvenser av en urban norm

ELISABETH WOLLIN ELHOUAR

Elisabeth Wollin Elhouar tog i sitt talk upp upplevelser av den urbana normen hos människor som bor i de norrländska inlandslänen, i så kallade glesbygdsorter. Citaten som presenterades berör teman med koppling till vardagligt resande och vardagsvillkor. De står också alla i relation till urban norm på olika sätt. Slutsatserna pekar in i konsekvenser som den urbana normen får:

Att busslinjer och turer är få beror delvis på tågtrafikens expansion i form av Botniabanans utbyggnad. Botniabanans kan ses som (ett led i) urban norm, den är ett försök att skapa social och ekologisk hållbarhet och innebär en infrastrukturell förändring i form av raka spår och fasta knutpunkter. Effekten blir att endast människor som bor nära spår och tågstationer kan klassificeras som centrala bybor. Andra som bor längre ifrån görs till än mer perifera glesbygdsbor, eftersom de inte enbart har långt till tåget utan dessutom har blivit av med sin bussförbindelse.

Botniabanans går också längs kusten. Att det är den banan man satsat på istället för Inlandsbanan illustrerar vilka platser i de norrländska länen som får uppmärksamhet.

Bilen är det färdmedel som skapar social hållbarhet i glesbygd, helt enkelt eftersom det är det färdmedelsalternativ som står till buds. Men många upplever sig ifrågasatta ur miljösynpunkt, som om de inte vore tillräckligt moderna på grund av att de kör bil. Det kan kopplas till urbana hållbarhetsdiskurser där politiska ambitioner på olika sätt syftar till att avveckla bilen. Den urbana normen blir här

Elisabeth Wollin Elhouar är filosofie doktor vid institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap, Stockholms universitet, och lektor vid Södertörns högskola. Hon forskar om landsbygdsvillkor med koppling till hållbarhet, landsbygdsutveckling och samhällsplanering. Hennes doktorsavhandling undersökte vardagsliv i glesbygd och dess relation till hållbarhetsretorik och urbana normer.

platsblind, den tar inte hänsyn till faktiska livsvillkor som att bilen på en del platser är det enda alternativet för att överbrygga avstånd.

Den urbana normen gör också att platser med få invånare betraktas som icke önskvärda anomalier, som innebär ekonomiska problem och belastning. Platser som krymper (inte bara små byar utan också flera mellanstäder) förlorar människor till de så kallade dynamiska storstadsområdena. Villkoren för service (exempelvis bredbandsmöjligheter) är betydligt sämre här och står i relation till strukturella orsakssamband. Oavsett om det handlar om fibernät, sophantering, arbetsmöjligheter eller möjligheter att ta sig till jobbet är det upp till invånarna att lösa detta själva. I städer finns infrastrukturell hjälp, vilket saknas på många platser i Norrlands inland. Därav den starka tilltron till den handlingskraftige eldsjälen.

Den urbana normen gör också att människor som bryter normen genom att välja bort storstaden ständigt måste argumentera för sitt val. De behöver hela tiden visa att det finns andra värden och andra alternativ – värden som de flesta av oss nog egentligen inte ifrågasätter. Många som bor i städer besöker ju landsbygden tack vare dessa värden (som också symboliserar landsbygd), exempelvis naturen, djuren, lugnet med mera. Man kan därför tycka att det är märkligt att människor som prioriterar dessa värden ständigt måste förklara sina val.

En fara med den urbana normen är att den bidrar till att människor i urbana miljöer tänker på icke-urbana platser som icke-platser, som »de andra platserna«. Inställningen blir att detta är platser som ska finnas till för stadsmänniskor och som är helt legitima att inte räkna med. Denna normyttring får förstås konsekvenser för människor som inte befinner sig i det urbana rummet, exempelvis i form av upplevelser av att inte höra till eller räknas.

Den urbana normen bidrar också till att politiska idéer och beslut kring de här platserna är få. Den politik som förs står inte i tillräcklig relation till glesbygdslivets konkreta handlingar och villkor. Man kan undra om den urbana normen bidrar till en politisk ovilja till att se glesbygdens behov av och möjligheter till hållbarhetsåtgärder. ●

Hållbarhet bortom det urbana

PERNILLA HAGBERT

I sin pågående forskning studerar Pernilla Hagbert olika perspektiv på vad som framställs som »hållbart boende« och den problematik som återfinns i ofta förenklade framställningar av det urbana och eko-effektiva täta som »det hållbara«. Detta har undersökts genom studier av Kvillebäcken i Göteborg och i relation till andra nya »gröna stadsdelar« som växer fram i svenska storstäder, och som även går på export till andra länder. Vad som avses med hållbarhet kan här beskrivas genom ekonomen Kate Raworths (donut-) modell av att å ena sidan hålla resursanvändningen inom gränserna för vad planeten klarar av och å andra sidan säkerställa en rättvis fördelning av basala resurser som rent vatten, mat och energi.

(Stor)staden ses idag som en motor för innovation och utveckling. Framstående urbanforskare beskriver det urbana livet som en förutsättning, såväl som ett centrum, för mänsklig kreativitet och inte minst ekonomisk tillväxt. En fortsatt urbanisering och förtätning av städer framställs också som positivt för social hållbarhet, då den urbana koncentrationen innebär god tillgänglighet till service, arbetsplatser, handel, kultur, utbildning och mötesplatser. Den anses också ge goda förutsättningar för ekologisk hållbarhet då tät bebyggelsestruktur möjliggör effektiv kollektivtrafik och storskaliga värme- och infrastruktursystem. Urbant liv och fortsatt urbanisering framställs därmed ofta både som något oundvikligt och önskvärt – lösningen på närmast alla problem. Men detta resonemang bygger på en förenklad retorik, där det rurala ställs mot urbana framsteg. Likaså ställs förort mot en överlägsen innerstad. Detta kan beskrivas som »det urbana tolkningsföretäret« – att just dessa perspektiv på det urbana utgör normen som annat och andra sorteras efter. Bilden av den täta staden som hållbar innebär även en berättelse om

Pernilla Hagbert är arkitekt och doktor i arkitektur vid avdelningen för urbana och regionala studier, KTH Stockholm. Hon arbetar för närvarande inom projektet *Bortom BNP-tillväxt: Scenarier för hållbart samhällsbyggande*, som undersöker framtids-scenarier för att uppnå sociala och miljömässiga mål och vad detta skulle kunna innebära för ett hållbart samhälle där ekonomisk tillväxt inte längre är möjlig eller nödvändigtvis önskvärd.

Texten baseras delvis på en debattartikel som publicerades av Pernilla Hagbert och Karin Bradley i Göteborgs-Posten den 22 mars 2015.

det »ohållbara« i form av utbredningen av villamattor, ineffektiviteten i geografisk utspriddhet, en bilberoende landsbygd och så vidare. För kommuner i »periferin« innebär detta att de eko-modernistiska urbana tolkningarna som dominerar blir svåra att realisera.

Samtidigt finns en växande kritik mot sårbarheten i de storskaliga tekniska systemen, där materialframställning, avfallshantering samt energi- och matproduktion till stor del fortfarande sker någon annanstans – i en annan del av staden, regionen, landet eller världen. Bakom marknadsföringen av det medvetna medelklasslivet i den gröna stadsdelen, det energieffektiva huset och den goda bostaden döljer sig i detta kritiska perspektiv kedjor av resurs- och markanvändningskonflikter i exploateringen av människor och miljö. Det oavsett om det gäller råvaruförädlingen till den nya A+++-spisen eller det finansiella systemet och den spekulativa produktionen av bostäder som en vara lik andra. Förhoppningen om en kombination av fortsatt ökad tillväxt och samtidigt minskad miljöpåverkan har inte infriats, vare sig i städerna eller någon annanstans. Som humanekologen Alf Hornborg påpekat är urbanisering, kapitalackumulation, tillväxt och ohållbar naturresursanvändning nära sammanflätade. Det krävs därmed en mer radikal omställning i synen på vad som är hållbara bebyggelse- och boendemönster.

För att säkerställa kapacitet att hantera förändring i en framtid med allt mer begränsade resurser kommer det att bli allt viktigare med närhet till mark, verkstadslokaler och produktionsytor. En sådan omställning pekar inte på en ensidig centralisering utan på modeller av *decentraliserad koncentration*, där mindre tätorter och stadsdelar med närhet till produktiv mark kan komma att stå sig väl. Det är i dessa banor många av världens »omställare« tänker för att bli mindre beroende av stora tekniska system, låneekonomi och storföretagsjobb och istället ingå i globala kunskapsutbyten för lokala ekonomier och cirkulära resursflöden – såväl i storstads- som i landsbygdsregioner.

Debatten om det hållbara samhället har ofta kommit att reduceras till fysisk form, men det är hög tid att fundera över vilka antaganden om arbetsformer, ekonomi och teknik som *den täta staden*-argumentationen vilar på och hur länge dessa kommer att bestå. Det är med andra ord dags att lämna det urbana tolkningsföreträdet och i stället undersöka vilka konsumtionsmönster och försörjningssystem som kan anses hållbara och vad det i sin tur innebär när det gäller omställning i småorter, förorter, storstäder och glesbygder. I förlängningen öppnar detta för en potentiell omvärdering av hur vi konstruerar stad/land såväl som natur/kultur. ●

Talks 2

Regioner i förändring – kommuner och landsting i ett historiskt perspektiv

HÅKAN FORSELL

I den svenska, moderna samhällsutvecklingen kan den snabba urbaniseringen och välfärdssamhällets framväxt ses som två parallella förändringsprocesser. Utvecklingen av de moderna städerna kan därmed ses som framväxten av svenska »välfärdsstäder« där mer traditionella kontinentaleuropeiska former för stadsutveckling saknades. Denna utveckling kanaliserades å ena sidan genom kommuner och landsting, å andra sidan genom starka näringar och (ofta statliga) bolag.

Viktiga förutsättningar för den här geografiska, ekonomiska styrningen var de reformer som genomfördes inom landstingen och kommunerna. Kommunreformen 1863, då Sverige delades in i landskommuner, kan ses som en startpunkt för denna utveckling. Tillsammans med planeringen av järnvägens stambanor formade förändringen de tätortstrukturer för näringar, infrastruktur, skolor, sjuk- och hälsovård etcetera som fungerade som noder för den svenska moderniseringen. Denna omvandling kan övergripande ses utifrån tre faser:

Fas I (1863–1920): Under den här perioden fanns ett starkt fokus på att investera i städernas fysiska infrastruktur, exempelvis vatten, avlopp, gator, vägar och offentliga byggnader. Samtidigt fick landskommunerna ansvar för mer »moderliga

uppgifter», exempelvis att hantera fattigvården, och på landstingsnivå prioriterades exempelvis vägförbättringar och regionala järnvägssträckningar samt näringsfrämjande verksamheter inom agrara näringar.

Fas 2 (1920–1970): Genom storkommunsreformen 1952 sker en indelning mellan stadskommun och landsbygdskommuner utifrån centralortsteorin. Städerna ses som utvecklande och landsbygdens småkommuner anses hämma utvecklingen. Samtidigt förändras fokus på näringslivsfrämjande respektive sociala frågor, där stadskommunerna fokuserar mer på skola och fattigvård medan landsbygdskommunerna präglas av satsningar på infrastruktur. Detta leder till att både nya städer och nya köpingar bildas. Landstingen går generellt över till en period med mycket omfattande utbyggnad av hälso- och sjukvård samt utbildningsinstitutioner. Geografisk tillgänglighet samt fördelning och distribution av allmän service blir ledord för den framväxande offentliga sektorn, som därmed fungerar som »stöt-dämpare« för industrisektorer i nedgång.

Fas 3 1970–2000: Genom kommunreformerna som genomförs under 1970-talet införs ett enhetligt kommunbegrepp i Sverige. Kommunerna får huvudansvaret för stadsplanering och senare även ansvar för utbildning. Under denna period pågår även en tilltagande bolagisering och privatisering, som tillsammans med ett växande fokus på hållbarhetsfrågor leder till starkt tillväxtfokus i kommunernas verksamheter. I landstingen blir det allt viktigare att stärka det regionala perspektivet genom satsningar på infrastruktur och omorganisation. Det leder till effektivisering och även utförsäljning av hälso- och sjukvård samt av tidigare kulturinvesteringar i regionbibliotek och museer.

Sammanfattningsvis har kommuner och landsting haft avgörande roller i att aktivt skapa infrastruktur och »täthetsstrukturer« för att fördela ekonomin rumsligt i både regioner och städer. Kommunreformerna 1952 och, framför allt, under första delen av 1970-talet löste upp de administrativa gränserna mellan stad och landsbygd. Istället för att skapa särskilda identitetsmarkörer och särskild administration ökade vad som kan kallas en utspridd urbaniserad terräng. Den samhällsomvandling som hade präglat Sverige under efterkrigstidens modernisering och investeringar (1950–1980) antog därmed en annan fysisk skala än den som tidigare dominerat tätorter, landsbygdstäder och mellanstora städer. ●

Håkan Forsell är professor i historia samt forskare i stadshistoria och urbana studier, och är verksam vid Stockholmsuniversitet och Technische Universität Berlin. Han arbetar med äganderätsfrågor, bostadspolitik, stadsplanering och segregation under 1900-talet fram till idag. Särskilt fokus för arbetet är förhållandet mellan utbildning och urbanisering.

Hur styrs planeringen?

MALIN RÖNNBLOM

Från början av 1990-talet sker inom svensk regionalpolitik en omställning från vad som kallas *gouvernement* till *governance*. Liberaldemokratiska principer som ansvarstagande och transparens får stå tillbaka till förmån för ekonomisk rationalitet. Politiken hanterar inte längre motsättningar utan administrerar det goda samhället som genom tonvikt på ord som nätverk, partnerskap och kluster, och med en retorik som säger »alla ska vara med«, förlorat sin konfliktdimension. De nya formerna för styrning sker på avstånd, genom självstyrning, granskning och utvärdering (audit society). Detta leder till en managementbyråkrati där marknadens logiker präglar politiken, framför allt genom det som kallas *New Public Management*. Styrning sker genom krav på effektivitet, excellens, *best practice* och konkurrens, och följs upp genom granskning och utvärdering, kvalitetssäkring och effektivitetsmått. Det finns på så sätt en enda rätt väg, där det politiska i form av motsättningar mellan alternativ kommer i skymundan. Den här omställningen har av Bengt Göransson i boken *Tankar om Politik* (2010) beskrivits som en övergång från att vi betraktats som medborgare till att nu vara konsument, samt att värdeord som frihet nu handlar om valfrihet. Inom regionalpolitiken kommer denna omställning till uttryck genom att vi nu diskuterar den regionala utvecklingen i form av konkurrenspolitik och jordbruksstödpolitik. Det uppstår därmed en skillnad mellan den etablerade politiken och *det politiska*, som av den politiska teoretikern Chantal Mouffe definieras som:

»the dimension of *antagonism* which I take to be constitutive of human societies, while by »politics« I mean a set of *practices* and *institutions* through which an order is created, organizing human coexistence in the context of conflictuality provided by the political.«

Den här omställningen leder till att utrymmet för det politiska, i termer av intressekonflikter och konflikter, begränsas. Politiken handlar i allt större utsträckning om byråkrati och management, och blir istället för motsatta alternativ en fråga om rätt och fel. Sammantaget leder detta till att utrymmet för att upprätta ett varför i politiken försvinner. Detta kan exemplifieras med slutbetänkandet för en sammanhållen landsbygdspolitik, där behovet av en sammanhållen landsbygdspolitik formuleras på följande vis:

»Det finns både möjligheter och utmaningar i landsbygderna. I landsbygderna finns ett vitalt näringsliv med höga produktionsvärden som måste ges goda förutsättningar att möta framtida marknader. En del av detta näringsliv utgår från platsbundna resurser som är viktiga för Sverige som helhet. Bland annat är landsbygdernas natur- och kulturmiljöresurser viktiga för att ta Sverige in i en biobaserad och fossilfri ekonomi och för att göra Sverige till en utvecklad besöksnation. Därför är det viktigt med befolkade, aktiva och växande landsbygder« (Slutbetänkande av den parlamentariska landsbygdskommittén, SOU 2017: 1, sida 1).

Detta ger inte något svar på vilket problem som den sammanhållna landsbygdspolitiken ska lösa, utan kan istället ses som en del i den politiska styrning som präglar regionalpolitiken och maktrelationerna mellan stad och land.

Sammantaget förstärker den här avpolitiseringsutmaningarna vi står inför när det gäller territoriella maktrelationer som idag präglas av en urban norm och ett urbant tolkningsföreträde. Dels för att det är svårt att formulera problembilden i termer av konkurrens och management, dels för att förändringsansvaret hamnar på landsbygden själv. Poängen är att bilden av landsbygden som förlorare och staden som vinnare bör politiseras. Om besluten om landsbygdens avveckling togs politiskt i god demokratisk ordning, vore det en sak. Men att sakta låta landsbygden dö, lämnas åt sitt öde, är inte politik utan brist på densamma. Utan det politiska riskerar vi att: »End up doing the documents instead of doing the doing«. ●

Malin Rönnblom är docent i statsvetenskap och lektor i genusvetenskap, och verksam vid Karlstads och Umeå universitet. Malin arbetar i sin forskning främst med frågor om makt och styrning i en tid av förändrade politiska logiker, samt med hur samhällsliga maktrelationer tar sig uttryck inom politikområden som jämställdhetspolitik, landsbygdspolitik, regionalpolitik och tillväxtpolitik.

Talks 3

Pressen på planerarna

KRISTINA GRANGE

Kristina Grange är professor i stadsbyggnadsteori vid Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik, Chalmers. Kristina undersöker maktrelationer i planeringen och hur planeringspraktikens handlingsutrymme förändras av pågående samhällsomvandling. Hon leder forskargruppen urbana och regionala omvandlingar.

Den danska strukturreformen genomfördes 2007, för att peka på hur förändringar i det danska regionala utvecklingsarbetet inte bara präglades av ett starkt fokus på ekonomisk tillväxt, utan också gick hand i hand med införandet av en förändrad planerarroll. Denna tendens till ett från politiskt håll ökande intresse för planering, men samtidigt minskat inflytande för planerarna, märks i hela Europa.

Med reformen som genomfördes i Danmark reducerades antalet kommuner från 271 till 98. Samtidigt minskades antalet lokalpolitiker från cirka 4 500 till cirka 2 500, trots att reformen genomfördes med ledorden »Framtida välfärdsfrågor ska lösas nära invånarna«. Från statligt håll menade man, att bara genom att bli större skulle kommunerna kunna erbjuda invånarna tillräckligt hög grad av valfrihet. Det framhölls också att nya sätt att tänka var nödvändigt för att göra planeringen mer effektiv, modern och framtidsinriktad. Samtidigt togs planering på regional nivå bort och istället infördes fem nya ekonomiska tillväxtcentrum, vars tillväxtstrategier den kommunala planeringen skulle förhålla sig till. För att åstadkomma ett ökat politiskt ägandeskap över planeringen sjosattes också ett offentligt-privat samverkansprojekt för att förnya planeringskulturen, som ansågs förlegad.

En slutsats från den danska studien är att det är anmärkningsvärt att retoriken kom att handla mer om att kritisera planerarna än om behovet av en förnyad förståelse för planering bland politikerna. En annan slutsats är att den önskade planeringskulturen i hög grad tycks ha syftat till att bädda för en viss typ av stadsutvecklingsprojekt, som har en kommersiell potential. Mycket lite i denna reform tycks således ha ifrågasatt rådande maktrelationer mellan stad och land. ●

Kan mindre kommuner förtätas?

ANDERS LARSSON

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst befolkningstäthet, mest hårdgjord yta per invånare och överlägset mest yta för externa handelsområden. Detta innebär en stor utmaning då tätortsutglesning och spridda bosättningar av låg densitet är allvarliga utmaningar för att säkerställa en hållbar urban utveckling. Utglesning medför att offentlig service och offentligt underhåll blir dyrare samt att naturresurser överutnyttjas, bilberoendet ökar och den biologiska mångfalden hotas. Samtidigt finns stora nationella skillnader i planeringskultur som leder till olika täthet, vilket kan illustreras genom skillnaderna mellan Sverige och Danmark. I Malmö bor det cirka 3 900 invånare per kvadratkilometer och i Fredriksbergs kommun i Köpenhamn drygt 11 000 invånare per kvadratkilometer. Samtidigt har Fredriksbergsborna i princip bättre tillgång till parkområden.

Om vi istället använder Tyskland som exempel framträder också där en mycket tätare bebyggelsestruktur än i Sverige. Det beror framför allt på att naturmarken har värnats kring städerna. Det samma gäller även i Italien, som även kulturellt har ett annat synsätt på bebyggelseutveckling i relation till jordbrukslandskapet. Det ger både större rumsliga kvaliteter i bebyggda områden och säkerställer jordbrukslandskapets skala, vilket även stärker förutsättningarna för bland annat biologisk mångfald.

Det kommunala planmonopolet har sina begränsningar och dagens planering präglas ofta av kortsiktig ekonomisk konkurrens mellan grannkommunerna. Detta

leder till att verksamheter inte placeras där de gör störst regional nytta (alternativt minst skada). Det medför att exempelvis logistikcentraler hamnar på världens bästa åkermarker istället för i intilliggande före detta industriområden eller på mark av betydligt lägre avkastningsvärde i grannkommunen. Dessutom görs sällan konsekvensanalyser av olika utvecklingsscenarioer, särskilt på längre sikt. Översiktsplanen utgör idag främst ett reklamlblad för tätortsutveckling. Sveriges näringspolitik är också extremt företagscentrerat. Liten eller ingen ersättning utgår till de kommuner som värnar och bevarar naturresurserna.

Den glesa bebyggelsestrukturen ger samtidigt potential att förtäta, särskilt i mindre orter, då dessa ofta tar mer yta i anspråk per invånare. Följdfrågorna blir dock *hur* och *var*, samt *Blir det inte dyrt?* Svaret på de första två frågorna beror förstås på den bebyggda miljön. Förtätningen är heller inte bara en fråga om fler byggnader utan måste samtidigt inbegripa utveckling av till exempel parkmiljöer. När det gäller frågan om kostnader visar flera utredningar att förtätning i områden med redan utbyggd infrastruktur och service ger stora samhällsekonomiska vinster, till skillnad från exploatering på naturmark i städernas ytterkanter. Här behövs dock förbättrade metoder som kan beskriva sammanvägda konsekvensanalyser.

Eftersom det inte görs några långsiktiga konsekvensanalyser av olika utvecklingsscenarioer kan vi inte ur våra planeringsunderlag bedöma om staden bör växa här eller där, inåt eller utåt, för att uppnå största sammanlagda samhällsnytta för stad, landsbygd och region. Tätortsutglesning utgör standardalternativet, eftersom vi är så rika och samtidigt så få invånare per kvadratkilometer och därför inte har behövt planera mer resursbesparande. Dessutom har planerare ofta bristfälliga kunskaper om till exempel jordbrukets ekonomiska värde.

Landsbygden ses därmed sällan som en kvalitativ utvecklingspotential i sig självt, utan som stadens baksida. Planeringen av landsbygden och mindre orter handlar ofta om att efterlikna större huvudorter, att försörja huvudorten eller om »negativ« planering, det vill säga att skydda landsbygdens jord- och skogsbruk från urbanisering. Väldigt lite handlar om planering i positiv bemärkelse utifrån landskapet och dess kvaliteter som helhet. Detta trots att det är utanför centralorterna som den största potentialen finns gällande exempelvis framtidens hållbara matproduktion, biologiska mångfald, hälsa och klimatresiliens. Det är en ödets ironi att vi idag talar så mycket om stadsodling, ekosystem- och rekreationstjänster i staden och klimatsäkrade lösningar för att ta hand om exempelvis dagvatten vid extrema regn. Inte för att det är onödigt med sådana perspektiv på tätorterna utan för att man

inte ser landsbygdens eller det peri-urbana landskapets betydligt bättre förutsättningar att ta sig an dessa utmaningar.

Sammanfattningsvis har mindre orter mycket goda förutsättningar till förtätning, vilket på ett långsiktigt plan är samhällsekonomiskt lönsamt jämfört med stadsutglesning och att ta jordbruksmark och naturmark i anspråk. Men det behövs lokala strategier, inte generella lösningar, för detta.

Vägledande frågor kan här vara: Vilka scenarier gällande förtätning kontra utglesning finns? Vilka samhällsekonomiska konsekvensanalyser av de olika scenarierna har genomförts? Vilka specifika stadsbyggnadskvaliteter vill kommunen uppnå, som gör staden unik i förhållande till närliggande större tätorter? Hur väl samspejar stad och land i en planering för att uppnå största möjliga synergieffekter? ●

Anders Larsson är agronomie doktor i landskapsplanering och universitetsadjunkt vid institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning på Sveriges Lantbruksuniversitet Alnarp. Han arbetar med planeringsprocesser av olika slag och har ett särskilt intresse för interaktionen mellan stad och land. Pågående projekt behandlar bland annat infrastrukturplanering och skydd av jordbruksmark kontra tätortsutglesning och förtätning.

Panel samtal

Konkretisering av den urbana normen

I panelen: Malin Rönnblom, docent i statsvetenskap och lektor i genusvetenskap, verksam vid Karlstads och Umeå universitet; Elisabeth Elbouar Wollin, doktor i etnologi och lektor vid Södertörns högskola; Julia Fredriksson, doktor och forskare i stadsbyggnad vid Chalmers. Moderator: Po Tidholm.

Den urbana normen är ett begrepp som hela tiden förskjuts. En norm behöver en utsida, det som inte är inkluderat. Därför går det inte att definiera vad normen är utan snarare vad den gör. Dessutom gör en urban norm olika saker på olika platser. Till exempel exkluderar den urbana normen olika saker i Stockholm respektive Umeå. I Stockholm exkluderas i många fall Umeå och i Umeå exkluderas andra geografiska situationer. Urban norm är på så sätt ett trubbigt begrepp och vi behöver ett nytt ord, eller flera begrepp, för att forma en platspolitik som utmanar nuläget – ett nuläge som på många sätt ses som den enda vägens politik, där stadens frågor ges tolkningsföreträde i utvecklingen av hela samhället. Samhällsutvecklingen behöver politiseras och det behövs en ny modernitet – landsbygden behöver ta tillbaka moderniteten. Då behöver vi prata mer om territoriella maktrelationer och om vilka problemen är. Därefter kan vi prata om vilka verktyg som behövs.

Det krävs med andra ord en diskussion om samhällets utveckling som pratar om verkligheter på flera olika sätt, inte enbart som dikotomier stad–land. Det är även viktigt att vi analyserar vad de normer som omger oss får för konkreta resultat. Hur förändras förutsättningarna för landsbygden genom konkreta åtgärder och prioriteringar av investeringar? Vilka geografiska sammanhang ges fördelar och vilka begränsas? Dessa frågor berör inte enbart relationerna mellan stad och land, utan ska även ses i förhållande till många fler maktrelationer i samhället och mellan

många olika centrum och periferier. För att konkretisera urban norm behövs därför ett kritiskt perspektiv som undersöker vad ett urbant tolkningsföreträde för samhällets utveckling gör för de situationer som exkluderas. De här skillnaderna behöver därefter synliggöras så att olika valmöjligheter ställs mot varandra, för valmöjligheter har vi – det är inte bara »den enda vägens politik« som gäller. ●

Planerings- praktiken

I panelen: Jessica Andersson, avdelningschef för Stockholms läns regionplaneavdelning; Christel Gustafsson, regional utvecklingschef Region Kronoberg; Thomas Oskarsson, planarkitekt Eslövs kommun; Martin Willén, tillförordnad stadsbyggnadsdirektör Örebro kommun; Anders Kyrkander, stadsarkitekt Skara kommun. Moderator: Po Tidholm.

Planeringen verkar inom kommun- och regionpolitiska ramar medan politiken i många fall verkar utifrån kommun- och regionekonomiska villkor. På så sätt blir planeringen i stor utsträckning styrd av ekonomiska villkor. Samtidigt förespråkar rådande planeringsideal ofta tät och hög bebyggelse. Detta ideal är starkt påverkat av samhällsekonomiska kalkyler och synsätt, där städerna utgör noder och mellanrummen ses som tomrum. Planeringen styrs därför ofta av prioriteringar och investeringar som siktar på »bäst för flest«. På så sätt blir befolkningstätare områden prioriterade när det gäller investeringar i service och infrastruktur.

Samtidigt behöver frågorna om stad och landsbygd ses utifrån olika skalor. Stockholms län är också en landsbygdsregion trots att den ofta beskrivs som stad i förhållande till övriga Sverige. Stockholmsregionen har därmed också utmaningar vad gäller välfärdsproduktion i glesa områden, inte minst i skärgården. Ett annat exempel är Kronoberg som av många ses som humlan som flyger – området har en stark utvecklingstrend trots att regionen ofta betraktas som en landsbygdsregion i utkanten av Sveriges ekonomiska och kulturella kluster. Detta beror i stor utsträckning på en stark internationalisering, där marknaden för lokala företag är global. De föreställningar vi har om stad och land behöver med andra ord utmanas. Det är kanske i många fall bättre att precisera förståelsen av olika förutsättningar genom att istället för att prata om stad/land använda begrepp som centrum/periferi, tätt/glest respektive växande/krympande.

Det finns också ett glapp mellan hur policydokument och utvecklingsstrategier är formulerade och hur de implementeras i praktiken. Denna problematik handlar bland annat om att olika strategier hamnar i konflikt med varandra när de ska genomföras, vilket ofta leder till schablonlösningar. Samtidigt är det just i denna komplexitet och mångfald av frågor som möjligheter till nya jämvikter finns. I den konkreta situationen måste olika intressen balanseras och även små initiativ ges möjlighet av storskaliga investeringar i infrastruktur. Ett exempel är utvecklingen av lokal förädling av mat och svenskt mathantverk, som inte skulle ha fått dagens spridning om det inte funnits en väl utbyggd infrastruktur för det stora importbehovet av matvaror. Kring dessa frågor behövs planerarens kompetens att agera inom det politiska ramverket och väga olika intressen mot varandra. Ofta behövs nya synsätt för att nå nya lösningar, exempelvis olika finansiella system beroende på de förutsättningar som finns. Här kan planeringen ligga före och ge incitament, förutsättningar och möjligheter. I vissa fall är det kanske bättre att beskriva urbaniseringen som en av-ruralisering av landsbygden, att utgå från miljöpåverkan istället för lönsamhet i argumentationen kring utbyggnad av kollektivtrafik och att istället för att prata om besparingar när sjukvård läggs ned prata om vilka kostnader nedläggningen leder till. Utvecklingsarbete innebär på många platser att både utveckla nya idéer och att arbeta för att genomföra dem, och att logiken kring »bäst för flest« som också innebär att störst är bäst behöver utmanas. En överhängande fara är annars att den sociala tilliten till samhället och det offentliga försvinner, och därmed även legitimiteten för planeringen. ●

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Ola Andersson Arkitekt, skribent och debattör, Andersson Arfwedson arkitekter:

Den urbana normen är en konsekvens av att samhället förändrats genom ekonomisk rationalisering och teknisk utveckling, från jordbrukssamhälle via industrisamhälle till tjänsteproduktionssamhälle. Detta leder i sin tur till rumsliga resultat. Nuvarande tjänsteproduktionssamhälle kräver närhet till marknaden och resulterar i koncentration till städer. Både industri- och jordbruksproduktion är större i dag än någonsin tidigare, men använder mindre mängd arbetskraft. Därför sker befolkningstillväxten i städerna och befolkningen på landsbygden och i renodlade industriorter har minskat. Framtida konkurrenskraft kräver att vi utvecklar en bättre urban norm som leder till bättre städer. Den urbana norm vi har idag är svag och dålig.

Johanna Nilsson och Marie Lillieström, driver webbplatsen o kunskapsplattformen Härifrån (harifran.nu) där de synliggör den urbana normen och den territoriella maktordningen.

Urban norm började figurera i diskussionen om samhällsutvecklingen runt 2014 och har både fördjupat och försvårat samtalet om relationerna mellan stad och land. Vi ser dock att det är ett viktigt begrepp som kan användas för att synliggöra vilka som styr och vilka som marginaliseras. Att synliggöra normer och strukturer står inte i motsats till planering. Däremot är det viktigt att vara medveten om hur den urbana normen verkar i samspelet mellan centrum och periferi på olika nivåer och att urbana normer kan skapas genom planering. De ord och begrepp som används laddar diskussionen på olika sätt. Här ser vi behov av nya begrepp som kan hjälpa planeringen vidare. Vill vi ha en annan utveckling behöver vi fördela resurser på ett annat sätt. Vi behöver för att inkludera fler, motverka likriktning och utöka synfältet ta vara på mångfaldens möjligheter. En utveckling som vi ser leder till ökad integrering, ökad hållbarhet och ökad jämlikhet. Vi uppmuntrar er att vara modiga och nyfikna och att synliggöra fler konflikter.

EN RURBAN HORISONT?

En av de övergripande målsättningarna för det här konventet var att låta planeringspraktik och forskning mötas, för att tillsammans börja utveckla ett språk för att beskriva relationerna mellan lokala och regionala sammanhang och mellan stad och land. Sammanfattningsvis pekade samtalen och dialogen under den första upplagan av Rurban Planning Talks på att det är mer fruktbart att istället för uppdelningen stad och land prata om konflikter och samspel mellan olika centrum och periferier, täta och glesa strukturer samt växande och krympande situationer. Vi konstaterade också att vi behöver lyfta fram fler perspektiv på planeringen och ta oss an en mångdimensionell verklighet med flera olika funktionella samband, nätverk och grenverk. På så sätt kan vi synliggöra och arbeta med olika jämvikter, balanser och avvägningar.

Under konventet pratade vi om behovet av att klargöra de politiska valmöjligheterna genom att synliggöra målkonflikter och bråka om dem. Kanske är av-ruralisering en mer intressant process att diskutera i relation till landsbygdernas utveckling än urbaniseringens konsekvenser? En annan viktig fråga var hur vi fördelar resurser för att bibehålla och förbättra villkoren för olika landsbygder samtidigt som vi förbättrar förutsättningarna för tätorternas och städernas utveckling i ett tjänstebaserat samhälle.

Sammantaget handlar det om att utveckla ett kritiskt perspektiv kring pågående koncentrerande och utvidgande förändringsprocesser, samt tydliggöra vilka vi sätter i centrum respektive periferin vad gäller samhällets utveckling. Kanske är det en framkomlig väg att klargöra en mångfald av olika moderna sammanhang under en ny rurban horisont.

EN LÅNGSIKTIG PLATTFORM

Rurban Planning Talks är starten på ett långsiktigt samarbete mellan högskoleplattformen Dacapo i Mariestad, Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik vid Chalmers tekniska högskola och Stads- och kommunhistoriska institutet vid Stockholms universitet. Ambitionen är att detta seminarium utvecklas till ett återkommande tillfälle att gemensamt utveckla kunskap och angreppssätt för att hantera konflikter och relationer mellan städer och landsbygder. Avsikten är därmed att forma en plattform mellan akademi och praktik som kombinerar erfarenheter och kunskap från forskning och praktik, samt diskuterar samhällsförändringen utifrån det rurbana perspektivet där stad och landsbygd kombineras. Det rurbana perspektivet innehåller både ett kritiskt perspektiv på dagens (regionala) stadslandskap och ett tankesätt som går bortom dagens urbana horisont, för att på så vis utveckla nya metoder och teorier för att säkerställa en mer hållbar och demokratisk utveckling där fler kan påverka sin livsmiljö. Med andra ord är det rurbana perspektivet inte ett motsatsläge till dagens urbana dominans, utan snarare en möjlighet att klargöra och definiera ett bredare spektrum av livsmiljöer med olika resurser och potential.

Tack!

Rurban Planning Talks har organiserats av högskoleplattformen Dacapo i Mariestad, Institutionen för arkitektur vid Chalmers tekniska högskola och Stads- och kommunhistoriska institutet vid Stockholms universitet.

Arbetsgruppen som planerat konferensen har bestått av Maria Henriksson, chef för Dacapo och kultur Mariestads kommun; Heiko Droste, Stads- och kommunhistoriska institutet vid Stockholms universitet; Magnus Fredricson, Skaraborgs kommunalförbund; Tina Karling Hellsvik, stadsplanechef Mariestads kommun och Nils Björling, Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik vid Chalmers tekniska högskola.

Arbetsgruppen vill särskilt tacka Nathalie Werjefelt (Dacapo Mariestad) och Linda Fröberg (institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet) för det praktiska arbetet, alla medverkande talare, paneldeltagare och moderator för allt arbete samt övriga som på olika sätt medverkat i planeringen och genomförandet.

Arbetsgruppen vill även tacka finansörerna Mariestads kommun, Skaraborgs kommunalförbund, Grevilli Fond, Sparbankstiftelsen Alfa och Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik vid Chalmers tekniska högskola.

Rurban Planning Talks

16-17 MARS 2017 MARIESTAD

Sparbankstiftelsen
Alfa